

جمهوری اسلامی ایران
Islamic Republic of Iran

سازمان ملی استاندارد ایران

Iranian National Standardization Organization

استاندارد ملی ایران

۱۷۰۲۲

چاپ اول

بهمن ۱۳۹۲

INSO

17022

1st.Edition

Jan.2013

اطلاعات و دبیزش (مستندسازی) - شناسانه
استاندارد بین المللی مجموعه (شایم)

**Information and documentation-
International standard collection identifier
(ISCI)**

ICS:01.140.20

به نام خدا

آشنایی با سازمان ملی استاندارد ایران

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

نام موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب یکصد و پنجاه و دومین جلسه شورای عالی اداری مورخ ۹۰/۶/۲۹ به سازمان ملی استاندارد ایران تغییر و طی نامه شماره ۲۰۶/۳۵۸۳۸ مورخ ۹۰/۷/۲۴ جهت اجرا ابلاغ شده است.

تدوین استاندارد در حوزه های مختلف در کمیسیون های فنی مرکب از کارشناسان سازمان، صاحب نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرف کنندگان، صادرکنندگان و وارد کنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان های دولتی و غیر دولتی حاصل می شود. پیش نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی نفع و اعضای کمیسیون های فنی مربوط ارسال می شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادات در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می شود.

پیش نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان های علاقه مند و ذی صلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می کنند در کمیته ملی طرح و بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی تلقی می شوند که بر اساس مفاد نوشته شده در استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیته ملی استاندارد مربوط که سازمان ملی استاندارد ایران تشکیل می دهد به تصویب رسیده باشد.

سازمان ملی استاندارد ایران از اعضای اصلی سازمان بین المللی استاندارد (ISO)^۱، کمیسیون بین المللی الکتروتکنیک (IEC)^۲ و سازمان بین المللی اندازه شناسی قانونی (OIML)^۳ است و به عنوان تنها رابط^۴ کمیسیون کدکس غذایی (CAC)^۵ در کشور فعالیت می کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی های خاص کشور، از آخرین پیشرفت های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین المللی بهره گیری می شود.

سازمان ملی استاندارد ایران می تواند با رعایت موازین پیش بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرف کنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و/یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری نماید. سازمان می تواند به منظور حفظ بازارهای بین المللی برای محصولات کشور، اجرای استانداردهای کالاهای صادراتی و درجه بندی آن را اجباری نماید. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده کنندگان از خدمات سازمان ها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرسی، ممیزی و صدور گواهی سیستم های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست محیطی، آزمایشگاه ها و مراکز کالیبراسیون (واسنجی) و وسایل سنجش، سازمان ملی استاندارد ایران این گونه سازمان ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن ها اعطا و بر عملکرد آن ها نظارت می کند. ترویج دستگاه بین المللی یکاها، کالیبراسیون (واسنجی) و وسایل سنجش، تعیین عبارات فلزات گرانبها و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این سازمان است.

1- International Organization for Standardization

2 - International Electrotechnical Commission

3- International Organization of Legal Metrology (Organisation Internationale de Metrologie Legale)

4 - Contact point

5 - Codex Alimentarius Commission

کمیسیون فنی تدوین استاندارد

«اطلاعات و دبیرش - شناسانه استاندارد بین‌المللی مجموعه (شایم)»

رئیس:

سیفی، مهوش
(کارشناس ارشد مدیریت دولتی)

دبیر:

حسینی، اقدس
(کارشناس ارشد مدیریت دولتی)

اعضاء: (اسامی به ترتیب حروف الفبا)

پرویزی، نسرين
(کارشناس ارشد فرهنگ و زبان‌های باستانی)

فرهنگستان زبان و ادب فارسی - معاون گروه
واژه‌گزینی

خوانساری، جیران
(دکترای کتابداری)

وزارت نیرو - رئیس کتابخانه

سخایی، فرزانه
(کارشناس ارشد کتابداری)

عضو هیئت علمی فرهنگستان زبان و ادب
فارسی

سلطانی، روح ا...
(کارشناس ارشد کتابداری)

موسسه خانه کتاب - مدیر واحد شابک و
شابم

صمیعی، میترا
(دکترای کتابداری)

عضو هیئت علمی سازمان اسناد و کتابخانه
ملی جمهوری اسلامی ایران

علاتی طالقانی، آزاده
(کاردان مدیریت بازرگانی)

سازمان ملی استاندارد ایران - کارشناس
کتابداری

فعال، سهیلا
(کارشناس ارشد کتابداری)

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری
اسلامی ایران - رئیس گروه سازماندهی منابع
غیر کتابی

کراوش، خدیجه
(کارشناس ارشد مدیریت سیستم و بهره‌وری)

کارشناس استاندارد

کشاورزی، ساره
(کارشناس کتابداری)

سازمان ملی استاندارد ایران - رئیس کتابخانه

مستوفی شوشتری، سوسن
(کارشناس ارشد شیمی صنعتی)

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد و تامین منابع
علمی دانشگاه تهران - رئیس بخش اسناد و
پایان نامه‌ها

نشاط مبینی تهرانی، مهنوش
(کارشناس ارشد مترجمی زبان انگلیسی)

فرهنگستان زبان و ادب فارسی - پژوهشگر
گروه واژه‌گزینی

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
ب	آشنایی با سازمان ملی استاندارد
ج	کمیسیون فنی تدوین استاندارد
و	پیش‌گفتار
۱	۱ هدف و دامنه کاربرد
۱	۲ مراجع الزامی
۲	۳ اصطلاحات و تعاریف
۴	۴ ساختار و نحو شاپیم
۷	۵ فراداده شاپیم
۹	۶ اجرای سامانه شاپیم
۱۰	پیوست الف (الزامی) اجرای سامانه شاپیم
۱۱	پیوست ب (الزامی) ساختار و کدگذاری فراداده‌های شاپیم
۱۲	پیوست پ (اطلاعاتی) کتاب‌نامه

پیش‌گفتار

استاندارد «اطلاعات و دبیزش- شناسانه استاندارد بین‌المللی مجموعه (شاپیم)» که پیش‌نویس آن در کمیسیون‌های مربوط توسط سازمان ملی استاندارد ایران تهیه و تدوین شده و در یکصد و بیست و یکمین اجلاس کمیته ملی استاندارد اسناد و تجهیزات اداری و آموزشی مورخ ۱۳۹۲/۹/۳۰ مورد تصویب قرار گرفته است، اینک به استناد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می‌شود. برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت‌های ملی و جهانی در زمینه صنایع، علوم و خدمات، استانداردهای ملی ایران در مواقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود، هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین، باید همواره از آخرین تجدیدنظر استانداردهای ملی استفاده کرد.

منبع و ماخذی که برای تهیه این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:

ISO 27730:2012, Information and documentation - International standard collection identifier (ISCI)

اطلاعات و دبیزش^۱ - شناسانه استاندارد بین‌المللی مجموعه (شاییم)^۲

۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد تعیین ویژگی‌های شناسانه استاندارد بین‌المللی مجموعه (شاییم) به عنوان سامانه منحصربه‌فرد بین‌المللی شناسایی برای هر مجموعه، گروه‌های آرشیوی و ردیف و بخش‌هایی از آنهاست. در این استاندارد ویژگی‌های ساختار هر شناسه تعیین و استفاده از آن برای شناسایی سامانه‌های موجود توجیه شده است. همچنین فهرستی از مؤلفه‌های^۳ توصیه‌شده فراداده‌ای برای توصیف یک مجموعه ارائه شده است.

این استاندارد مختص مجموعه‌ها و گروه‌های آرشیوی، ردیف‌ها و نیز روابط بین مجموعه‌ها و زیرمجموعه‌ها نیست.

شاییم برای سازمان‌هایی کاربرد دارد که به مدیریت مجموعه مواد فرهنگی می‌پردازند. این سازمان‌ها عبارت‌اند از نهادهای میراث فرهنگی، مانند کتابخانه‌ها، موزه‌ها و آرشیوها و نیز دیگر سازمان‌ها مانند ناشرانی که در زنجیره تأمین مواد فرهنگی فعالیت می‌کنند.

۲ مراجع الزامی

مدارک الزامی زیر حاوی مقرراتی است که در متن این استاندارد ملی ایران به آن‌ها ارجاع داده شده است. بدین ترتیب آن مقررات جزئی از این استاندارد ملی ایران محسوب می‌شود. در صورتی که به مدرکی با ذکر تاریخ انتشار ارجاع داده شده باشد، اصلاحیه‌ها و تجدیدنظرهای بعدی آن مورد نظر این استاندارد ملی ایران نیست. در مورد مدارکی که بدون ذکر تاریخ انتشار به آن‌ها ارجاع داده شده است، همواره آخرین تجدیدنظر و اصلاحیه‌های بعدی آن‌ها مورد نظر است.

استفاده از مراجع الزامی زیر برای این استاندارد الزامی است:

۱-۲ استاندارد ملی ایران، شماره ۱۰۱۳۸، اطلاع رسانی و مستند سازی - شناسگر بین‌المللی کتابخانه و سازمانهای وابسته (شناسبک).

2-2 ISO/IEC 10646, Information technology - Universal Coded Character Set (UCS).

2-3 Dublin Core Collections Application Profile, March 2007. Available online at <http://dublincore.org/groups/collections/collection-application-profile>

یادآوری - عموماً "طرح کلی کاربرد مجموعه‌های هسته دابلین"^۴، با ارائه مجموعه اصلی از مؤلفه‌های فراداده‌ای توصیف، مجموعه‌ها، گروه‌های آرشیوی و ردیف‌ها را تسهیل می‌کند. این مؤلفه‌ها مبنای مؤلفه‌های توصیه‌شده فراداده‌ای فهرست‌شده در این استاندارد هستند.

1- Documentation

2- ISCI : International standard collection identifier

3- Elements

4 - Dublin Core Collections Application Profile

۳ اصطلاحات و تعاریف

در این استاندارد اصطلاحات و تعاریف زیر به کار می‌رود:

۱-۳

مجموعه^۱

منابع فیزیکی و/یا رقمی دائمی یا موقت که بر مبنای برخی ویژگی‌های مشترک مانند موقعیت یا نوع یا شکل اقلام، منبع یا مالکیت گردآوری شده است.

یادآوری ۱- به بند ۳-۳ مراجعه شود.

یادآوری ۲- مبنای این تعریف، توصیف‌های مشروح‌تر در "طرح کلی کاربرد مجموعه‌های هستهٔ دوبلین" و "استانداردهای بین‌المللی تنظیم و توصیف آرشیوی" (ISAD(G), 1999)^۲ است.

۲-۳

شناسهٔ کشور

شناسه‌ای که معرف نام کشور است.

یادآوری - برگرفته از تعریف بند ۳-۳ استاندارد ISO 3166-1:2006.

۳-۳

گروه‌های آرشیوی^۳

تجمعی از مدارک، فارغ از شکل یا رسانه، که اساساً شخص یا خانواده یا تنالگان جهت فعالیت‌ها و کارکردهای خود ایجاد یا گردآوری می‌کند.

یادآوری ۱- به بند ۳-۱ مراجعه شود.

یادآوری ۲- برگرفته از (ISAD(G), 1999).

۴-۳

شابکا^۴

شناسانهٔ استاندارد بین‌المللی برای کتابخانه‌ها و سازمان‌های مرتبط است.

یادآوری - به استاندارد بند ۱-۲ مراجعه شود.

1 - Collection

2 - ISAD(G) : General International Standard Archival Description

3 - Fonds

4 - ISIL : international standard identifier of libraries

۵-۳

شناسانه کتابخانه

مؤلفه الفبایی عددی^۱ (از شابکا) سازگار با سامانه‌های ملی موجود که برای شناسایی کتابخانه‌ها یا شناسانه‌های جدید برای کتابخانه‌ها یا سازمان‌های مرتبط طراحی شده است.

۶-۳

سازمان نگهدارنده

نهاد میراث فرهنگی

مؤسسه‌ای که مسئول حفظ و نگهداری مجموعه‌هایی از اطلاعات فرهنگی مانند کتابخانه یا آرشیو یا موزه است که همراه با مجموعه‌های خود، نهادی دائمی محسوب می‌شود.

۷-۳

سازمان

نهادی شرکتی مانند بنگاه، آرشیو، کسب‌وکار، موسسه آموزشی یا دولتی یا موزه که ممکن است به صورت واحدهای تابعه تشکیل شود و به ارائه خدمت، تولید محصول، هدایت برنامه و نگهداری از منابع پردازد. یادآوری ۱- برنامه‌ها و پروژه‌ها در مفهوم مورد نظر در شابکا سازمان تلقی نمی‌شوند، بنابراین مستثنی هستند. یادآوری ۲- به استاندارد بند ۲-۱ مراجعه شود.

۸-۳

منابع

اثر ایجاد شده به عنوان نتیجه تلاش فکری است و ممکن است به صورت فیزیکی یا رقمی باشد. یادآوری - برگرفته از تعریف بند ۲-۳۹، استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۷۳۸.

۹-۳

ردیف‌ها

دبیزه‌هایی (مدارکی) که مطابق با یک سامانه بایگانی مرتب شده‌اند و به دلیل آن که نتیجه فرایند بایگانی یا گردآوری یا فعالیت یکسان هستند و شکل ویژه‌ای دارند یا دارای روابطی هستند که ناشی از خلق، دریافت یا کاربرد آنهاست، به صورت یک واحد نگهداری می‌شوند. یادآوری - ردیف‌ها به عنوان ردیف‌های مدارک نیز شناخته می‌شوند.

(ISAD(G), 1999)

۴ ساختار و نحو شابیم

۱-۴ قواعد ساختار و نحو

شابیم شناسه‌ای با طول متغیر است که از دو قسمت تشکیل شده است:

الف- شناسه سازمان (شابکا) درون قلاب؛

ب- رشته شناسه مجموعه، در سازمانی خاص، که نشان‌دهنده یک مجموعه کامل، یک ابرمجموعه یا یک زیرمجموعه است.

یادآوری- میزان اطلاعات نمایشی برای رشته شناسه مجموعه با توجه به تصمیمات سازمان مسئول، در هر کشور تعیین می‌شود..

قاعده مربوط به تقطیع شابکا دو قلاب نخست در رشته شابیم است که می‌توان آن را به روش زیر بیان کرد:
[ISIL]collectionIdentifierString
یا به شیوه‌ای منظم‌تر از قالب باکوس- نائور^۱ استفاده کرد که از آن برای توضیح دستور زبان برنامه‌نویسی استفاده می‌شود.

<ISCI> ::= [<ISIL>] <Collection identifier string>

هنگامی که شناسه در متن بدون ساختار وارد می‌شود، هیچ روش کلی مطمئنی برای تعیین طول شابیم وجود ندارد. رشته‌های شناسه مجموعه ممکن است شامل هر نشانه‌ای، برای مثال، فاصله یا سایر نشانه‌های مربوط به فضای خالی باشند.
در متن ساختمان‌مانند پیشینه فراداده تقطیع شابیم ممکن است با تکیه بر کدگذاری دبیزه صورت گیرد که شابیم در آن قرار داده شده است.

مثال ۱:

[FI-H]Hebraica = National Library of Finland: Hebraica collection.

مثال ۲:

[FI-Ht]J = Helsinki University Libraries, Theology Library: Jewish collection.

مثال ۳:

[FR-751041001]Casadesus1 = Bibliothèque nationale de France. Département des Arts du spectacle. Fonds Christian Casadesus. Archives de la Compagnie du Regain et du Théâtre de l'Ambigu.
[FR-751041001] is the ISIL of Département des Arts du spectacle de la BnF.
<Casadesus1> is the internal identifier of the fonds.

مثال ۴:

[FR-751041002]Douay = Bibliothèque nationale de France. Bibliothèque de l'Arsenal. Fonds Georges Douay. Collection de manuscrits et d'imprimés (pièces de théâtre et ouvrages relatifs au théâtre). Les textes manuscrits sont rassemblés en recueils.
[FR-751041002] is the ISIL of Bibliothèque de l'Arsenal de la BnF.
<Douay> is the internal identifier of the fonds.

۲-۴ شناسانه سازمان (شابکا)

شابکا (ISIL) نشان‌دهنده سازمان یا یکی از واحدهای تابعه آن است که مسئول فعالیت یا خدمتی خاص در یک محیط اطلاعاتی است (برای مثال ایجاد اطلاعات ماشین‌خوان). از این شناسانه می‌توان برای نشان دادن مبدع یا نگهدارنده منبع (برای مثال مواد کتابخانه‌ای یا گروه‌های آرشیوی) استفاده کرد. از شابکا باید به عنوان پیشنهادنده منبع استفاده کرد. اگر سازمان شابکا نداشته باشد، باید پیش از آغاز تخصیص شابکم، نخست مطابق با استاندارد بند ۲-۱ درخواست شابکا نماید.

سازمان می‌تواند دارای یک یا چند شابکا باشد. برای نمونه، کتابخانه ایالتی برلین^۱ می‌تواند شابکای داخلی و شابکای دیگری داشته باشد که اُسی ال سی (مرکز کتابخانه رایانه‌ای برخط)^۲ به آن تخصیص داده است. فقط یکی از این شابکاها را، ترجیحاً آن که داخلی است، باید به عنوان مبنای تخصیص شابکم‌های سازمان قرار داد. اولویت انتخاب شابکا برای پیشنهادنده شابکم باید به صورت زیر باشد:

الف- شابکای مبتنی بر شناسانه کشور؛

ب- شابکای مبتنی بر شناسانه غیرکشور.

مثال:

DE-1 = Staatsbibliothek zu Berlin, Haus unter den Linden (German national ISIL).

OCLC-SBG = Staatsbibliothek zu Berlin, Haus unter den Linden (OCLC-ISIL).

در این مورد باید از شناسانه DE-1 استفاده شود.

البته اگر سازمان فقط یک شابکا داشته باشد و آن شابکای ملی نیز مبتنی بر شناسانه کشور نباشد آنگاه می‌توان آن شابکا را مبنای شابکم قرار داد.

از شابکاهای واحدهای تابعه می‌توان به عنوان مبنای شابکم‌های تخصیص‌یافته برای مجموعه‌هایی استفاده کرد که در این واحدها نگهداری می‌شوند.

به یک مجموعه باید فقط یک شابکم تخصیص داد؛ اگر شابکم بر مبنای شابکای واحد تابعه باشد، نباید شابکم دوم بر مبنای شابکای معرف سازمان مادر به همان مجموعه تخصیص داده شود.

مجموعه‌ها، گروه‌های آرشیوی و ردیف‌های پراکنده در موقعیت‌های گوناگون (از نظر فیزیکی یا مجازی) و/یا نگهداری‌شده به وسیله چند سازمان ممکن است از شابکای میزبان اصلی استفاده کنند یا شابکایی مشترک با شابکای سازمان ملی ثبت کنند.

مجموعه‌ها، گروه‌های آرشیوی و ردیف‌های بین‌المللی یا چندملیتی می‌توانند از شابکای میزبان اصلی، در صورت وجود، استفاده کنند. در آینده این مجموعه‌ها، گروه‌های آرشیوی و ردیف‌ها خواهند توانست از پیشنهاد جهانی شناسانه غیرکشور استفاده کنند، البته در صورتی که یک بنگاه شابکا وجود داشته باشد که این پیشنهادها را تخصیص دهد و مدیریت کند.

ساختار و ثبت شابکا در استاندارد بند ۲-۱ شرح داده شده است.

1- Staatsbibliothek zu Berlin

2- OCLC:Online computer library center

۳-۴ شناسانه مجموعه

۱-۳-۴ کلیات

رشته شناسانه مجموعه، شناسانه‌ای است که مجموعه، گروه‌های آرشیوی یا بخش(های) مجموعه را مشخص می‌کند.

۲-۳-۴ ساختن شناسانه

طول رشته شناسانه مجموعه متغیر است. این رشته باید حداقل یک نویسه داشته باشد. شناسانه سازمان (شابکا) به تنهایی برای نشان دادن تمامیت مجموعه یک مؤسسه کفایت نمی‌کند. رشته شناسانه مجموعه طول نامحدودی دارد و همان‌گونه که در ISO/IEC 10646 شرح داده شده است، دربردارنده نویسه‌های یوسی اس (UCS)^۱ است (که در زمان انتشار معادل یونی‌کد (Unicode) ۶/۰ است). رشته‌های شناسانه مجموعه به حروف بزرگ و کوچک حساس نیستند.
مثال:

[FI-Ht]J

[FI-Ht]j

سازمان‌های نگهدارنده ممکن است از شناسانه‌های مجموعه محلی موجود به‌عنوان شابیم استفاده کنند، البته به شرط آن‌که شناسانه‌ها با الزامات نحوی و ساختاری شابیم مطابقت داشته باشند و در مواقع لزوم به درستی کدگذاری شوند. اگر یک شناسانه مجموعه محلی وجود داشته باشد که نتوان از آن به‌عنوان شابیم استفاده کرد، این شناسانه محلی را نیز می‌توان در پیشینه فراداده‌ای در مؤلفه رابطه و با استفاده از خصوصیت جابه‌جایی گنجانند.

یک مجموعه باید دارای فقط یک شابیم باشد. مجموعه‌ای که با یک شابیم نشان داده می‌شود، ممکن است دارای یک یا چند زیرمجموعه^۲ باشد که هر کدام نیز با یک شابیم نشان داده می‌شوند. مجموعه‌ای که با یک شابیم نشان داده شده، ممکن است عضوی از یک ابرمجموعه^۳ باشد که آن نیز ممکن است با یک شابیم نشان داده شود.

۳-۳-۴ ماندگاری شناسانه

رشته‌های شناسانه مجموعه باید منحصر به فرد و ماندگار باشند؛ پس از آنکه تخصیص داده شدند، هرگز نمی‌توان مجدداً از آنها استفاده کرد، حتی اگر مجموعه اصلی از میان رفته باشد. هنگامی که یک مجموعه از یک نهاد به نهاد دیگر برده می‌شود که مستلزم تغییر شابکا است، توصیه می‌شود ارتباط رشته شناسانه مجموعه با شابکای جدید حفظ شود. فراداده مجموعه باید شامل تمامی شابیم‌های قبلی تخصیص یافته به آن مجموعه باشد. فراداده مجموعه پیشین را می‌توان با شابیم مجموعه جدید تقویت کرد.

1-Universal Coded Character Set
2-Sub - collection
3 - Super- collection

هنگامی که دو یا چند مجموعه ادغام می‌شوند، شایبم جدیدی باید به مجموعه جدید، تخصیص داده شود. شایبم‌های اصلی باید نگهداشته شوند تا نشان‌دهنده مجموعه‌های پیشین باشند که زیرمجموعه‌های مجموعه جدید محسوب می‌شوند و باید آنها را در فراداده شایبم مجموعه جدید در مؤلفه زیرمجموعه فهرست کرد. هنگامی که مجموعه‌ای به دو یا چند مجموعه تقسیم می‌شود، هر مجموعه جدید شایبم جدیدی خواهد داشت، اما شایبم مجموعه پیشین باید در مؤلفه ابرمجموعه در پیشینه‌های فراداده‌ای که توصیف‌کننده مجموعه‌های جدید است ارائه شود.

۴-۴ ارائه شایبم

هنگامی که شایبم مکتوب، چاپ شده یا به صورت بصری ارائه شده است، باید حروف اختصاری شایبم (ISCI) با حفظ یک فاصله قبل از شناسانه قرار بگیرد.

ISCI [ISIL]collectionIdentifierString
شناسانه مجموعه [شابکا] شایبم

مثال:

ISCI [FI-O]Kekkonen = Oulu University Library, President Urho Kekkonen collection
پیشوند شایبم (ISCI) و فاصله بعد از آن نباید به عنوان بخشی از شایبم در نظر گرفته شود.

۵ فراداده شایبم

۱-۵ کلیات

هر مجموعه، گروه‌های آرشیوی یا ردیف‌ها را باید با یک شایبم توصیف کرد. از آنجاکه روش‌های اعمال شده برای توصیف مجموعه در هر کشور یا مبدع هر رویکرد با دیگری تفاوت دارد، باید مجموعه‌ای مرکزی از فراداده به وسیله هر سازمان با استفاده از شایبم فراهم آید.

میزبان‌های نگهدارنده مجموعه‌های فراداده‌ای باید آمادگی داشته باشند تا داده‌ها را برای بهره‌برداری در دسترس قرار دهند. توصیه می‌شود "قرارداد مبدع آرشیوهای باز برای بهره‌برداری از فراداده" (OAI-PMH)^۱ نسخه ۲/۰ به کار گرفته شود، زیرا این قرارداد امکان بهره‌برداری کارآمد از فراداده پایگاه‌های داده‌ای چندمنبعی در درون پایگاه داده‌ای تک‌پیوند^۲ و نیز به اشتراک‌گذاری فراداده‌ها میان سامانه‌ها را میسر می‌سازد.

شایبم باید در مؤلفه شناسانه مجموعه فراداده شایبم ثبت شود (به بند ۵-۲-۱ مراجعه شود). شایبم زیرمجموعه باید در مؤلفه زیرمجموعه ثبت شود. شایبم ابرمجموعه باید در مؤلفه ابرمجموعه ثبت شود. شناسانه‌های مجموعه‌های مرتبط را می‌توان در مؤلفه مجموعه‌های مرتبط ثبت کرد (به بند ۵-۲-۲ مراجعه شود). شایبم‌های قبلی مجموعه باید با استفاده از خصوصیت «جابه‌جایی» در فراداده‌های مؤلفه ارتباط

1-The Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting

2-Single union

گنجانده شوند. شاییم بعدی مجموعه را می‌توان با استفاده از خصوصیت «جانشین شده با» در مؤلفه ارتباط فراهم کرد. (به بند ۵-۲-۳ مراجعه شود).

۲-۵ فراداده‌های توصیفی

۱-۲-۵ کلیات

تمامی مؤلفه‌های فراداده‌های پیشنهادی به استثنای ارتباط در " طرح کلی کاربرد مجموعه‌های هسته دابلین " فهرست و در اینجا به تفصیل شرح داده شده‌اند.

۲-۲-۵ مؤلفه‌های اجباری

مؤلفه‌های اجباری فراداده‌های شاییم ، در صورت کاربرد، عبارت‌اند از:

- عنوان (Title) [dc:title]؛
 - توصیف (Description) [dcterms:abstract]؛
 - زبان (Language) [dc:language]؛
 - شناسانه مجموعه (Collection identifier) [dc:identifier]؛
 - واقع در (Is Located At) [cld:isLocatedAt]؛
 - دسترسی از طریق (Is Accessed Via) [cld:isAccessedVia]؛
 - سابقه سرپرستی (برای توصیف تغییرات مالکیتی) (Custodial History) [dcterms:provenance]؛
 - تاریخ تجمیع مجموعه (Date Collection Accumulated) [dcterms:created]؛
 - مالک (Owner) [marcrel:OWN]؛
 - نوع (Type) [dcmitype:Collection] (مقدار پیش فرض = مجموعه).
- برخی از این مؤلفه‌ها برای تمامی مجموعه‌ها مناسب نیستند. برای نمونه، «دسترسی از طریق» فقط برای مجموعه‌های موجود (به معنای صحیح کلمه) از طریق اینترنت معتبر است. البته اگر مجموعه به این شیوه قابل دسترسی باشد، «دسترسی از طریق» اجباری است.

۳-۲-۵ مؤلفه‌های توصیه شده

کاربرد مؤلفه‌های زیر توصیه می‌شود:

- موضوع (Subject) [dc:subject]؛
- گردآورنده (Collector) [dc:creator]؛
- نوع قلم (Item type) [cld:itemType]؛
- قالب قلم (Item format) [cld:itemFormat]؛
- زیرمجموعه (Sub-Collection) [cld:itemFormat]؛
- ابرمجموعه (Super-Collection) [dcterms:isPartOf]؛
- مجموعه مرتبط (Associated collection) [cld:associatedCollection]؛
- رابطه (Relation) [dcterms:replaces, dcterms:isReplacedBy].

۴-۲-۵ ساختار و کدگذاری

ساختار و کدگذاری فراداده‌های شایبم در پیوست ب ارائه شده است.

۶ اجرای سامانه شایبم

هر سازمان می‌تواند شایبم‌های خود را تخصیص دهد، بنابراین نیازی به مرجع ثبت شایبم نیست. سازمان‌ها می‌توانند خدمات مربوط به شایبم را تحت عنوان مراکز شایبم دایر کنند. هیچ محلی برای ثبت رسمی مراکز شایبم وجود ندارد و هیچ مرکزی نمی‌تواند پوشش انحصاری آن را در هر سرزمین یا قلمروی مدعی شود. مراکز شایبم ممکن است منطقه‌ای، زبان‌بنیاد، ملی یا بین‌المللی باشند. وظایف اصلی این مراکز در پیوست الف بیان شده است.

پیوست الف

(الزامی)

اجرای سامانه شاییم

الف-۱ کلیات

سامانه شاییم، سامانه‌ای بین‌المللی برای شناساندن دائمی و انحصاری مجموعه‌ها، گروه‌های آرشیوی و ردیف‌هاست. سازمان‌ها برای بیان شناسانه‌های مجموعه داخلی موجود خود به صورت شاییم فقط به شابکا نیاز دارند. هنگامی که شناسانه‌های استاندارد مجموعه ایجاد شده باشد و فراداده کافی برای توصیف مجموعه‌های شناسایی شده وجود داشته باشد، سازمان باید بتواند امکان بهره‌برداری از فراداده مجموعه را از طریق رابط مبتنی بر "قرارداد مبدع آرشیوهای باز برای بهره‌برداری از فراداده‌ها (OAI-PMH)" فراهم کند.

الف-۲ مراکز شاییم

مراکز شاییم خدمات زیر را ارائه می‌کنند.

الف- ارتقا، هماهنگ‌سازی و نظارت بر سامانه شاییم برطبق مشخصات این استاندارد در زمینه‌های مرتبط و بیان بین‌المللی منافع جامعه شاییم خود.

ب- کمک و پشتیبانی کاربران شاییم در تخصیص شناسانه‌های مجموعه و فهرست‌نویسی مجموعه‌ها مطابق با راهنماهای بیان شده در این استاندارد.

پ- توسعه استفاده از شاییم‌ها و بهره‌برداری از فراداده‌های مرتبط با مجموعه.

ت- کمک به سازمان‌ها در کسب شابکاها (در صورت نیاز).

مراکز شاییم می‌توانند در آموزش کاربران شابکا در ارتباط با شابکا و شاییم با مرجع ثبت شابکا و بنگاه‌های شابکای ملی همکاری کنند. و پشتیبانی برای تأسیس بنگاه‌های ملی در موارد لزوم برای تخصیص شابکا را کسب نمایند.

مراکز شاییم می‌توانند بایگانی‌های موضوعی منطقه‌ای، ملی و/یا بین‌المللی شاییم را که با همکاری مستقیم آن‌ها یا با بهره‌برداری از فراداده‌های مجموعه‌ها از پایگاه‌های داده‌ای داخلی، ملی یا منطقه‌ای ایجاد شده است یا خود یا به صورت مشترک یا با همکاری سایر سازمان‌ها حفظ کنند.

پیوست ب

(الزامی)

ساختار و کدگذاری فراداده‌های شاییم

ب-۱ کدگذاری مؤلفه‌های فراداده‌ای

همان‌گونه که در "طرح کلی کاربرد مجموعه‌های هستهٔ دوبلین" توصیف شده، کدگذاری باید در "زبان نشانه گذاری گسترش پذیر (XML)"^۱ صورت بگیرد.

همچنین باید از "طرح کلی کاربرد مجموعه‌های هستهٔ دوبلین" برای توصیف مجموعه استفاده شود یا حداقل باید امکان تبدیل فراداده‌های داخلی به قالب تصریح‌شده در طرح کلی امکان‌پذیر باشد. فراداده‌های مبتنی بر "طرح کلی کاربرد مجموعه‌های هستهٔ دوبلین" را می‌توان در سایر قالب‌ها، مانند مارک ۲۱ تلفیق کرد.

علاوه بر زبان(های) بومی می‌توان فراداده‌های متنی را به زبان انگلیسی یا زبان‌های دیگر ارائه داد. زبان هر مؤلفه باید به‌طور مناسب مشخص شود تا امکان پردازش خودکار داده‌ها فراهم شود.

ب-۲ استفاده در مبادلهٔ فراداده‌ها

مبادلهٔ فراداده‌های مجموعه با "قرارداد مبدع آرشیوهای باز برای بهره‌برداری از فراداده‌ها (OAI-PMH)" امکان ایجاد فهرست مشترک را فراهم می‌کند.

با آنکه شاییم مبنایی برای افزایش نظارت پیشینه‌های فراداده‌ای مجموعه و کلید دسترسی منحصربه‌فرد را فراهم می‌کند، به‌تنهایی بازیابی کارآمد اطلاعات را تضمین نمی‌کند. میزبان‌های مجموعه نیز باید از اصول مشترک در توصیف مجموعه‌ها استفاده کنند و پیشینه‌های فراداده‌ای ارائه‌شده باید دارای مؤلفه‌های فراداده‌ای توصیف‌شده در بند ۵-۲-۲ باشند.

پیوست پ

(اطلاعاتی)

کتابنامه

[1] ISO 3166-1:2006, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions — Part 1: Country codes

[2] ISO 8459:2009, Information and documentation — Bibliographic data element directory for use in data exchange and enquiry

[3] ISAD(G) General International Standard Archival Description, second edition, adopted by the ICA Ad Hoc Committee on Descriptive Standards, Stockholm (ICA/DDS), Sweden, 19 to 22 September 1999. Available from: <http://www.icacds.org.uk/eng/ISAD%28G%29.pdf>

[4] Lagoze, C., Van de Sompel, H., Nelson, M., Warner, S., eds. The Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH). Version 2.0. Open Archives Initiative, 2002-06-14. Available from: <http://www.openarchives.org/OAI/openarchivesprotocol.html>